

GŁOSKI SŁYSZĘ, LITERY PISZĘ

Profesor tłumaczy

Najmniejszy znak pisma to **litera**, najmniejszy znak mowy to **głoska**.

W alfabecie łacińskim, na którym oparto alfabet polski, jest 26 liter, jednak głosek mamy w języku polskim ponad 40. Rwali włosy z głowy nasi przodkowie, którzy musieli zapisywać polskie wyrazy, bo brakowało im wielu liter. Jak zapisać głoski: **s, ś, sz**, skoro w alfabecie łacińskim była tylko jedna litera: **s**? Wymyślili dwa sposoby rozmnożenia łacińskich liter:

1. dopisali do łacińskich znaków dodatkowe elementy: kresczkę (**ń, ź, ć**) albo ogonek (**ą, ę**), albo kropeczkę (**ź**);
2. połączyli dwie (**sz**), a nawet trzy literki (**dzi**), aby oznaczyć jedną głoskę. Z tego drugiego powodu mamy trochę kłopotów, bo liczba liter w wyrazie nie zawsze równa się liczbie głosek, np.

Litery	Głoski
p-t-a-k = 4	p-t-a-k = 4
b-r-z-u-c-h = 6	b-rz-u-ch = 4
c-h-r-z-ą-s-z-c-z = 9	ch-rz-ą-sz-cz = 5

1 Przeczytaj głośno i starannie podane niżej zdanie, w którym kilka głosek zapisano za pomocą dwóch liter. Znajdź je i wypisz.

W Szczepreszynie chrząszcz brzmi w trzcinie, strząsa skrzydła z dżdżu, a trzmiel w puszczy, tuż przy Pszczynie, straszny wszczyna szum.

2 Zapisz wyrazy, w których występują podane niżej litery.

ź - ..... ó - ..... ą - .....

ś - ..... ź - ..... ę - .....

ń - ..... ł - ..... ć - .....

3 Uzupełnij podaną niżej tabelkę.

wyrazy	litery	liczba liter	głoski	liczba głosek
paszcza	.....	.....	.....	.....
.....	s-t-r-a-c-h	.....	.....	.....
.....	.....	.....	g-rz-y-w-a	.....
.....	.....	5	.....	4

4 Oto przykłady **anagramów**, czyli wyrazów utworzonych przez przedstawienie głosek (lub sylab) innego wyrazu. Odkryj, od jakich słów zostały utworzone, a dowiesz się, co potrzebne Ci jest w zimie.

tyran   klisza   wyżły   paczka   niska

.....

Profesor tłumaczy

Niektóre głoski w języku polskim zapisujemy dwojako: **ó-u**, **ch-h**, **rz-ż**, ponieważ kiedy kształtowało się nasze pismo, istniało więcej głosek. Wyobraźcie sobie, że inaczej wymawiano **ó** niż **u**, różnie brzmiało **rz** i **ż**, a jeszcze na początku XX wieku słychać było różnicę między **ch** i **h**. Gdyby tak pozostało, uczniowie rzadziej popełnialiby błędy. Po prostu pisaliby tak, jak słyszą.

5 a) Odgadnij hasła.

np. Bałtyckie	<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						przypuszczalnie
pies myśliwski	<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						wytrzymałość, odporność
zamrożona woda	<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						duża grupa ludzi
nadprzyrodzona istota	<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						<table border="1" style="display: inline-table; width: 60px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>						rzeka w Polsce

b) Wyjaśnij, czym różnią się poszczególne pary wyrazów.

6 Z podanych liter utwórz imiona. Zapisz je poprawnie poniżej. Przy każdym zanotuj w nawiasie, ile ma głosek.

rJyez   naHan   akbuJ   naGażry   Mćlahi   raKyztana

ODRÓŻNIAJ SAMOGŁOSKĘ OD SPÓŁGŁOSKI!

Profesor tłumaczy

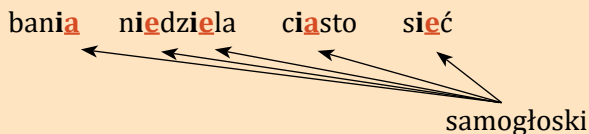

Samogłosek w języku polskim jest osiem: **a, ą, e, ę, i, o, u (ó), y**. Jedną z samogłosek zapisujemy na dwa sposoby: **u** lub **ó**. Nie wynika to jednak z różnic w wymowie, lecz z tradycji.

Wszystkie inne głoski to spółgłoski, np. **b, g, ć, m, k, ch**. Jest ich kilka razy więcej niż samogłosek.

- litera **i** nie oznacza samogłoski, jeśli występuje po niej inna samogłoska.

- spółgłoska, która występuje przed **i**, zawsze jest miękka, jak **ś, ń, ć**.

3 a) Zaznacz odpowiednio litery, które występują po **i**, na zielono, jeśli oznaczają **spółgłoski**, a na pomarańczowo, jeśli oznaczają **samogłoski**.

miasto   film   klisza   cień   dziadziuś   blisko   litera

samogłoski: ....

b) Pod każdym z podanych wyrazów wypisz występujące w nim samogłoski.

4 Podane wyrazy podziel na głoski. Pomarańczową kredką zaznacz samogłoski.

Wzór: pianista – pⁱ-a-nⁱ-i-s-t-a

kisiel – .....

silnie – .....

pióro – .....

miło – .....

miś – .....

ślicznie – .....

JEDNA SAMOGŁOSKA = JEDNA SYLABA

1 a) Przeczytaj rytmicznie wylicznkę.

Siedzi diabeł koło krzaka

samogłoski: ..... sylaby: .....

I się gapi na ślimaka.

samogłoski: ..... sylaby: .....

Raz, dwa, trzy – wychodź ty!

samogłoski: ..... sylaby: .....

Jak nie wyjdiesz, będzie draka,

samogłoski: ..... sylaby: .....

Diabeł wtedy zje ślimaka.

samogłoski: ..... sylaby: .....

b) Zaznacz na kolorowo wszystkie samogłoski, policz je w każdej linijce wylicznki i uzupełnij wykropkowane miejsce.

c) Policz, ile jest sylab w każdym wersie wylicznki, i wstaw odpowiednią liczbę w wykropkowane miejsce.

d) Uzupełnij wniosek:

W wyrazie jest tyle sylab, ile .....